

DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8030/2026-58-7>

УДК 338.43:331.5:37.091.12(477)

Бурак В.Г.

*докторка педагогічних наук, професорка,
завідувачка кафедри готельно-ресторанного
та туристичного бізнесу
Херсонського державного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5097-6536>
E-mail: vburak@ksu.ks.ua*

Сорокіна А.М.

*викладачка кафедри готельно-ресторанного
та туристичного бізнесу
Херсонського державного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1811-5116>
E-mail: asorokina@ksu.ks.ua*

ВПЛИВ РОЗВИТКУ КРАФТОВИХ ХАРЧОВИХ ВИРОБНИЦТВ НА ЕКОНОМІКУ РЕГІОНУ: РІЛЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ ЛОКАЛЬНИХ КАДРІВ

У статті досліджено вплив розвитку крафтових харчових виробництв на економічний потенціал регіонів України в контексті післявоєнного відновлення. Обґрунтовано, що крафтове виробництво стає важливим чинником формування локальної економіки, сприяючи розвитку малого підприємництва, створенню нових робочих місць, зростанню туристичної привабливості та підвищенню рівня самозайнятості населення. Розглянуто теоретичні підходи до розуміння поняття «крафтове виробництво» на основі робіт, які акцентують на інноваційності, підприємницькій активності та ролі кластеризації у розвитку регіональної економіки. У результаті дослідження визначено ключові напрями підвищення ефективності функціонування крафтових підприємств: розвиток освітніх хабів, створення регіональних програм підтримки малого бізнесу, стимулювання інноваційних ініціатив та розширення інтеграції освіти і виробництва.

Ключові слова: крафтові виробництва, регіональна економіка, професійна освіта, малий бізнес, локальні кадри, інновації, гастрономічний туризм.

Burak Valentyna, Sorokina Alona. THE IMPACT OF THE DEVELOPMENT OF CRAFT FOOD PRODUCTIONS ON THE ECONOMY OF THE REGION: THE ROLE OF VOCATIONAL EDUCATION IN THE FORMATION OF LOCAL PERSONNEL

The article examines the impact of the development of craft food production on the economic potential of Ukraine's regions in the context of post-war recovery. It substantiates that craft production is becoming an important factor in shaping local economies, contributing to the development of small businesses, the creation of new jobs, the growth of tourism attractiveness, and the increase in self-employment among the population. The study considers theoretical approaches to understanding the concept of "craft production", based on works that emphasize innovation, entrepreneurial activity, and the role of clustering in regional economic development. The current state of the craft sector in Ukraine is analyzed, and key development trends are identified, including a focus on local resources, environmentally friendly production, niche market orientation, and growing demand for authentic products. It is demonstrated that successful examples of craft enterprises – such as "Hutsul Farm" (Ivano-Frankivsk region), "Craft-Bake" (Lviv region), and Varvar Brew (Kyiv region) – illustrate the synergy between production, tourism, and local communities, generating a multiplicative economic effect at the regional level. Special attention is given to the role of professional education in providing human resources for craft production. It is noted that the training of specialists in food technology, restaurant business, and entrepreneurship should be oriented toward developing innovative thinking, entrepreneurial competencies, and practical skills for working within small-scale production environments. The importance of close cooperation between educational institutions and local business communities, agricultural clusters, and territorial communities is emphasized to ensure a sustainable workforce for regional economic development. As a result of the study, key directions for improving the efficiency of craft enterprises are identified, including the development of educational hubs, the creation of regional support programs for small businesses, the stimulation of innovative initiatives, and the expansion of integration between education and production.

Key words: craft production, regional economy, vocational education, small business, local workforce, innovation, gastronomic tourism.

Постановка проблеми. В умовах сучасних трансформацій національної економіки України, спричинених як глобальними викликами, так і внутрішніми соціально-економічними змінами, усе більшої уваги набувають питання диверсифікації регіональної економіки та формування стійких локальних виробничих систем. Одним із перспективних напрямів розвитку місцевих економік є становлення та розширення мережі крафтових харчових виробництв – малих підприємств, орієнтованих на використання місцевих ресурсів, збереження традиційних технологій, розвиток інноваційних підходів до виготовлення продукції та формування унікальної пропозиції для споживачів.

Крафтове виробництво, як складова сучасного агропродовольчого комплексу, не лише забезпечує насичення внутрішнього ринку якісною продукцією, але й сприяє підвищенню економічної активності на місцях, стимулює розвиток підприємництва, створює додану вартість у межах регіону та сприяє формуванню нових робочих місць. Його розвиток має значний мультиплікативний ефект для місцевої економіки – активізує сільські території, сприяє розвитку суміжних сфер (логістики, туризму, переробки, маркетингу), а також зміцнює соціальну згуртованість громади.

Проте динамічний розвиток крафтових харчових виробництв в Україні стримується низкою системних проблем. Серед основних – дефіцит кваліфікованих кадрів, які володіють сучасними технологічними знаннями, підприємницькими навичками та здатністю працювати в умовах малих виробничих форм. Сучасна система професійної (професійно-технічної) освіти не завжди відповідає актуальним потребам регіональних ринків праці, що призводить до дисбалансу між попитом на фахівців і їх реальною підготовкою. Відсутність ефективних механізмів партнерства між закладами освіти, органами місцевого самоврядування та бізнесом знижує можливості практико-орієнтованої підготовки фахівців для харчової промисловості, особливо у сегменті малих і крафтових виробництв.

У цьому контексті постає науково-практична проблема пошуку шляхів інтеграції системи професійної освіти в процеси розвитку крафтового виробництва як стратегічного напрямку підвищення конкурентоспроможності регіональної економіки. Необхідним є виявлення закономірностей та умов формування кадрового потенціалу для малих харчових підприємств на основі сучасних підходів до професійної підготовки, дуальної

освіти, партнерства освіти і бізнесу, а також оцінка їхнього впливу на сталий економічний розвиток регіонів.

Таким чином, актуальність дослідження зумовлена потребою у теоретичному обґрунтуванні та практичному забезпеченні взаємозв'язку між розвитком крафтових харчових виробництв і системою професійної освіти як важливим чинником формування конкурентоспроможних людських ресурсів, що визначають динаміку економічного зростання регіонів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика розвитку крафтових харчових виробництв, їхнього впливу на економіку регіонів та формування кадрового потенціалу активно привертає увагу сучасних вітчизняних і зарубіжних науковців. Теоретичні засади розвитку малого підприємництва, інноваційних форм господарювання та локальних виробничих систем ґрунтовно досліджені у працях таких учених, як Дж. Шумпетер, П. Друкер, М. Портер, які визначили підприємництво та інновації як ключові чинники економічного зростання й конкурентоспроможності регіонів.

Вагомий внесок у розвиток теоретичних і прикладних засад регіональної економіки, локалізації виробництв і підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу зробили українські вчені – В. Геєць [3], Л. Федулова [12], С. Ілляшенко [5], які досліджують проблеми інноваційного розвитку підприємств, формування кластерних структур та регіональних виробничих мереж.

Окрему увагу у наукових працях приділено розвитку малого та середнього бізнесу у сфері харчової промисловості, що є основою для становлення крафтового виробництва. Так, у роботах О. Попової [11], В. Бойка [2], Т. Мостенської [8] розглядаються питання ефективності діяльності малих харчових підприємств, диверсифікації виробництва та впровадження інновацій у галузі. Сучасні підходи до розвитку крафтових ініціатив в Україні висвітлено у працях Н. Андрющенко [1], І. Петренко [10], В. Бурак [11], О. Маркової [7], де акцентується увага на значенні крафтових виробництв як каталізаторів економічного та соціального розвитку громад.

Значна кількість публікацій присвячена ролі освіти у формуванні кадрового потенціалу для регіональних економік. Зокрема, питання підготовки фахівців для харчової галузі розглянуто у працях Л. Грищенко [4], Н. Ничкало [9], В. Лугового [6], які досліджують механізми адаптації системи професійної освіти до потреб ринку праці, фор-

мування компетентностей та впровадження дуальної освіти. Науковці наголошують на необхідності тісної взаємодії закладів професійної освіти з роботодавцями, особливо у контексті регіонального розвитку.

Разом із тим, більшість наявних досліджень фокусуються переважно на загальних питаннях розвитку харчової промисловості або професійної освіти окремо. Взаємозв'язок між розвитком крафтових виробництв як форми локального підприємництва та системою професійної освіти залишається недостатньо опрацьованим. Недостатньо дослідженими є також питання формування регіональних освітньо-виробничих кластерів, оцінки їхнього впливу на соціально-економічний розвиток територій та створення умов для стійкого функціонування крафтових підприємств.

Таким чином, існує об'єктивна потреба у комплексному науковому аналізі впливу розвитку крафтових харчових виробництв на економіку регіону з урахуванням ролі системи професійної освіти у підготовці локальних кадрів, що визначає актуальність і наукову новизну обраної тематики.

Метою статті є обґрунтування теоретичних засад і розробка практичних рекомендацій щодо забезпечення ефективного розвитку крафтових харчових виробництв як чинника підвищення економічного потенціалу регіону, із урахуванням ролі системи професійної освіти у формуванні та підготовці локальних кадрів, здатних забезпечити інноваційність і конкурентоспроможність цих підприємств.

Виклад матеріалу дослідження та його основні результати. Крафтові харчові виробництва сьогодні стають одним із ключових чинників економічного розвитку регіонів, адже вони поєднують традиційні технології виготовлення продукції з інноваційними підходами та локальною спрямованістю бізнесу. На відміну від масових промислових підприємств, крафтові виробництва орієнтовані на регіональні ресурси, унікальні рецептури та персоналізовану продукцію, що дозволяє створювати додаткову цінність для локальної економіки та громади.

Одним із головних економічних ефектів крафтових виробництв є створення нових робочих місць у регіоні. Крафтові підприємства потребують не лише виробничого персоналу, а й фахівців із маркетингу, логістики, управління якістю, інноваційного розвитку та цифрових технологій. Це сприяє зниженню рівня безробіття, підвищенню зайнятості населення та формуванню компетентного кадрового потенціалу. Крім того, розвиток крафтових виробництв стимулює професійне навчання на локальному рівні, адже підприємства активно взаємодіють із закладами освіти для підготовки спеціалістів.

Крафтові підприємства активно залучають місцевих постачальників сировини, що дозволяє формувати додану вартість у межах регіону. Використання локальних продуктів – від зерна та молока до фруктів, ягід та спецій – забезпечує не лише економічний ефект для постачальників, але й підвищує якість і унікальність кінцевої продукції. Цей механізм створює ефект мультиплікатора для економіки: чим більше крафтових виробництв розвивається, тим сильніший економічний вплив на всі суміжні галузі.

Крафтові виробництва здатні підвищувати туристичну привабливість регіонів. Відвідування міні-пекарень, сироварень, пивоварень або кондитерських студій часто стає частиною культурних та гастрономічних маршрутів. Така активність стимулює розвиток суміжних секторів: готельно-ресторанного бізнесу, сувенірної продукції, транспортних і розважальних послуг. Таким чином, крафтові підприємства стають не лише виробниками продукту, а й локальними економічними драйверами, які підвищують доходи громад та сприяють зміцненню соціальної згуртованості.

В Україні вже існує низка прикладів ефективного крафтового виробництва (табл. 1). Ці приклади демонструють потенціал крафтових виробництв як каталізаторів економічного розвитку регіонів, підвищення зайнятості, формування доданої вартості та розвитку локальної інфраструктури.

Таблиця показує, що крафтові харчові підприємства одночасно виконують кілька важ-

Таблиця 1

Успішні крафтові підприємства в Україні

Назва підприємства	Регіон	Основна продукція	Вплив на економіку/туризм
Гуцульська ферма	Івано-Франківська	Сири	Туристичний потік, локальні постачальники
Крафт-Бейк	Львівська область	Хліб, випічка	Локальні постачальники, гастрономічний туризм
Varvar Brew	Київська область	Пиво крафтове	Туризм, співпраця з фермерами

Джерело: створено авторами

ливих функцій: створюють робочі місця, підтримують місцевих постачальників сировини, формують додану вартість та стимулюють розвиток туризму й суміжного бізнесу. Різноманітність продукції та географічне розташування підприємств підтверджують їхню здатність адаптуватися до потреб регіону й споживачів, а також підкреслюють мультиплікаційний ефект, який вони здійснюють на економіку та соціальну сферу місцевих громад.

Економічна ефективність крафтових харчових підприємств визначається здатністю генерувати прибуток за умов обмежених ресурсів, оптимізувати виробничі процеси та забезпечувати конкурентоспроможну продукцію на локальному ринку. Одним із ключових показників ефективності є рентабельність продукції, яка безпосередньо залежить від співвідношення собівартості виготовлення товару та ціни його реалізації. Завдяки малому масштабу та гнучкості виробництва, крафтові підприємства мають можливість ефективно контролювати витрати на сировину, енергію, трудові ресурси та упаковку, що дозволяє підтримувати оптимальну маржу.

Рентабельність і собівартість продукції. Для крафтових виробництв характерна висока питома вартість одиниці продукції через невеликі обсяги виробництва та використання якісної локальної сировини. Проте це компенсується можливістю формування преміальної ціни завдяки унікальності продукту, локальному бренду та високій якості. Як правило, рентабельність крафтових підприємств варіюється в межах 15 – 35%, що значно перевищує середні показники великих промислових виробництв у сегменті масового виробництва (табл. 2).

Вище згадана таблиця показує, що, незважаючи на вищу собівартість порівняно з масовими виробництвами, крафтові підприємства здатні досягати високої рентабельності за рахунок унікальності продукції та лояльності споживачів.

Можливості розвитку малого бізнесу та стартапів. Крафтові харчові виробництва є сприятливим середовищем для розвитку малого бізнесу та стартапів. Невеликі інвестиції на старті, простота масштабування,

можливість спеціалізації на вузькому сегменті ринку та доступ до локальних ресурсів створюють сприятливі умови для підприємців. Крім того, розвиток гастрономічного туризму та популяризація локальної продукції сприяють швидкому виходу на окупність.

Роль інновацій та технологій. Інновації та сучасні технології відіграють ключову роль у підвищенні продуктивності крафтових підприємств. Використання нових методів зберігання, автоматизації частини виробничих процесів, цифрового обліку та маркетингу дозволяє знижувати витрати, підвищувати якість продукції та оптимізувати роботу персоналу. Впровадження інноваційних технологій також відкриває можливості для диверсифікації продуктів і виходу на нові ринки (рис. 1).

Рисунок демонструє, що економічна ефективність крафтового виробництва формується під впливом взаємопов'язаних факторів – контролю собівартості, цінової політики, інноваційно-технологічного розвитку та підтримки малого бізнесу. Саме їхня збалансована взаємодія забезпечує рентабельність, стабільне зростання та конкурентоспроможність крафтових підприємств у регіональній економіці.

Розвиток крафтових харчових виробництв безпосередньо залежить від наявності висококваліфікованих фахівців, здатних забезпечити інноваційність, ефективність і стабільність діяльності підприємств. У сучасних умовах ринку зростає потреба у технологах харчових виробництв, маркетологах, менеджерах, фахівцях із контролю якості та підприємцях, які розуміють специфіку малого виробництва, локальної сировинної бази та потреб споживачів. Формування такого кадрового потенціалу можливе лише за умови модернізації системи професійної освіти та її тісної інтеграції з реальним сектором економіки.

Важливу роль у підготовці кадрів відіграють навчальні програми закладів вищої освіти, які мають орієнтуватися на практичні компетентності, сучасні технології виробництва та основи підприємництва. Актуальними стають спеціалізовані курси й модульні програми з технології крафтових продуктів, маркетингу локальних брендів, управління

Таблиця 2

Показники собівартості та рентабельності крафтових продуктів

Тип продукції	Собівартість 1 од., грн	Роздрібна ціна, грн	Рентабельність, %
Сир твердий	120	180	33
Хліб фермерський	25	35	28
Пиво крафтове	40	55	27

Джерело: створено авторами

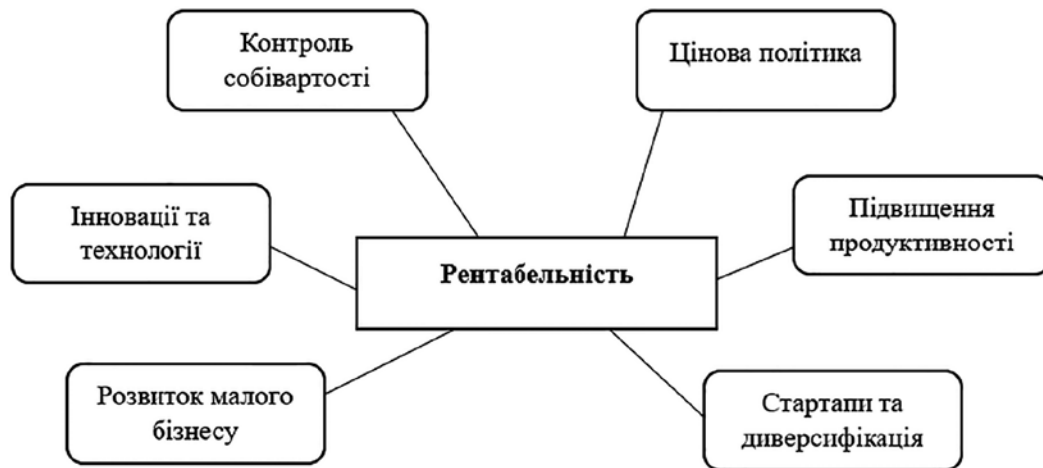

Рис. 1. Фактори економічної ефективності крафтового виробництва

Джерело: складено авторами на основі [2; 3; 12]

малими харчовими підприємствами та стандарти якості і безпечності харчової продукції.

Важливою складовою якісної підготовки є практичне навчання на базі діючих крафтових підприємств, що дозволяє студентам не лише отримати реальний досвід роботи, але й формує навички інноваційного мислення, гнучкості у прийнятті виробничих рішень та здатності до підприємницької діяльності. Такі освітньо-виробничі партнерства створюють основу для сталого розвитку локальних спільнот, де молодь має можливість реалізувати себе у власному регіоні.

Тому, система професійної освіти виступає ключовим чинником забезпечення регіонального розвитку через підготовку кадрів, здатних упроваджувати економічно ефективні технології, дотримуватися сучасних стандартів якості та забезпечувати конкурентоспроможність крафтових харчових виробництв у межах регіональної економіки.

Професійна підготовка кадрів є стратегічною передумовою ефективного функціонування та розвитку крафтових харчових виробництв. Високий рівень кваліфікації фахівців безпосередньо впливає на якість продукції, раціональне використання ресурсів, запровадження інноваційних технологій і, зрештою, на прибутковість підприємств. Кваліфіковані технологи, маркетологи, економісти та менеджери здатні формувати ефективну виробничу політику, розробляти унікальні продукти, оптимізувати процеси постачання й збуту, що підвищує економічну ефективність крафтового бізнесу.

Кадровий потенціал, сформований на основі сучасної професійної освіти, стає рушійною силою довгострокової стабільності регіональної економіки. Завдяки таким фахівцям створюються сталі підприємства, які інтегровані

в місцеву економічну екосистему, забезпечують зайнятість населення і формують додану вартість на рівні громади. Таким чином, взаємозв'язок між освітою та економікою проявляється у циклі «освіта – виробництво – розвиток регіону», де підготовка кадрів виступає базовим елементом сталого зростання.

Зміцнення цього зв'язку можливе завдяки інтеграції навчальних закладів у локальні виробничі системи, що передбачає створення спільних лабораторій, навчально-виробничих центрів, дуальних програм навчання. Такі форми співпраці дозволяють синхронізувати освітні стандарти з реальними потребами бізнесу, забезпечити студентів практичними навичками, а підприємствам – доступ до молодих спеціалістів, готових до інноваційної діяльності.

Тому, професійна освіта є не лише соціальним інститутом, а й потужним економічним ресурсом, який визначає здатність регіону до саморозвитку. Розвиток крафтових виробництв у поєднанні з якісною підготовкою кадрів створює синергійний ефект, що забезпечує конкурентоспроможність місцевої економіки, розширення ринку праці та підвищення добробуту громади.

Сучасний розвиток крафтових харчових виробництв в Україні супроводжується низкою викликів, серед яких провідне місце займають проблеми кадрового забезпечення. Більшість малих підприємств відчують дефіцит кваліфікованих технологів, фахівців з управління виробництвом, маркетологів та експертів із якості, що зумовлює нерівномірність розвитку галузі та зниження її інноваційного потенціалу. Часто засновники крафтових виробництв вимушені поєднувати кілька функцій, що негативно впливає на ефективність управлінських рішень і якість

Таблица 3

Взаємозв'язок між рівнем професійної підготовки кадрів і результатами економічного розвитку регіону

Рівень професійної підготовки кадрів	Характеристика підприємств	Вплив на економіку регіону
Низький (відсутність профільної освіти, переважно емпіричний досвід)	Обмежена продуктивність, низький рівень інноваційності, проблеми з якістю	Повільне зростання, низька зайнятість, слабка конкурентоспроможність
Середній (наявність базової технічної освіти, часткова адаптація до нових технологій)	Стабільне виробництво, обмежене впровадження інновацій, помірна рентабельність	Часткове зростання, розвиток локального бізнесу, обмежений експортний потенціал
Високий (системна професійна освіта, дуальні програми, участь у проектах інноваційного розвитку)	Висока якість продукції, ефективне управління, активна інноваційна діяльність	Динамічний розвиток економіки регіону, зростання інвестицій, формування нових робочих місць

Джерело: за даними [2; 5; 6; 7]

кінцевої продукції. Нестача фахівців також обмежує можливості розширення підприємств і впровадження сучасних технологій.

Одним із ключових напрямів подолання цих проблем є державна підтримка малого харчового бізнесу, яка має бути спрямована на стимулювання розвитку крафтових виробництв через податкові пільги, грантові програми, доступ до пільгового кредитування та створення регіональних кластерів. Важливою складовою такої підтримки є формування сприятливого інституційного середовища для інтеграції бізнесу, освіти та науки. Створення центрів підтримки крафтового підприємництва на базі закладів освіти або регіональних агенцій розвитку сприятиме активнішому обміну досвідом, упровадженню інновацій і формуванню нових бізнес-моделей.

У цьому контексті значні перспективи має розвиток професійної освіти у сфері крафтових харчових технологій. Необхідним є оновлення навчальних програм, орієнтація на компетентнісний підхід, упровадження дуальної освіти та розширення партнерств із діючими підприємствами. Важливо забезпечити підготовку фахівців, здатних не лише працювати у виробництві, а й створювати власні стартапи, керувати малими підприємствами, розробляти нові продукти та технологічні рішення.

Таким чином, поєднання системної державної підтримки, модернізації професійної освіти та розвитку підприємницької культури є ключовою умовою забезпечення сталого зростання крафтового харчового сектору. Реалізація цих заходів сприятиме зміцненню економічного потенціалу регіонів, підвищенню рівня зайнятості та формуванню конкурентоспроможної локальної економіки.

Висновки. Отже, розвиток крафтових харчових виробництв має вагомий економічний та соціальний значення для регіонів України. Такі підприємства сприяють активізації місцевої

економіки, створенню нових робочих місць, формуванню доданої вартості у межах територіальних громад і підвищенню туристичної привабливості регіону. Їх діяльність забезпечує диверсифікацію харчового ринку, підтримку локальних постачальників сировини та стимулює розвиток суміжних галузей. Водночас крафтове виробництво виступає каталізатором інновацій і соціальної мобільності, оскільки поєднує підприємницьку ініціативу з культурними, гастрономічними та екологічними цінностями регіону. Таким чином, крафтовий сектор є не лише економічним, але й соціокультурним чинником сталого регіонального розвитку.

З огляду на виявлені тенденції, ключовим завданням держави та освітньої спільноти є створення умов для ефективної професійної підготовки кадрів у сфері крафтових харчових технологій. Доцільним є впровадження дуальних форм навчання, тісна співпраця навчальних закладів із виробничими підприємствами, розробка сучасних освітніх програм, орієнтованих на практичні навички, інноваційність і підприємницьке мислення. Розвиток системи професійної освіти в поєднанні з державною підтримкою малих виробництв та інфраструктури місцевого бізнесу дозволить підвищити конкурентоспроможність крафтового сектору, сприятиме зростанню регіональної економіки та формуванню кадрового потенціалу нового покоління, здатного забезпечити сталий розвиток харчової галузі України.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Андрющенко Н. М. Розвиток агропромислового виробництва в контексті євроінтеграції України. *Економіка та держава*, 2018. № 10. С. 34–38. URL: <https://www.economy.in.ua/journal>
2. Бойко В. А. Розвиток малого та середнього підприємництва як чинник зростання регіональної економіки. *Еко-*

- номічний часопис Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки, 2021. № 3. С. 52–59. URL: <https://dspace.enu.edu.ua/handle/123456789/1456>
3. Геєць В. М. *Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку* Київ: Інститут економіки та прогнозування НАН України. 2009. С. 102–118.
 4. Грищенко Л. С. Управління розвитком освітніх програм у закладах професійної освіти. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України*, 2020. № 20. С. 88–95. URL: <https://ipto.edu.ua>
 5. Ілляшенко С. М. *Інноваційний розвиток підприємств: проблеми, механізми, управління*. Суми: Університетська книга. 2011. С. 56–79. URL: <https://snu.edu.ua>
 6. Луговий В. І. Якість вищої освіти в контексті європейського простору вищої освіти. *Освіта України*, 2018. № 12. С. 4–7. URL: <https://osvita.ua/legislation/>
 7. Маркова О. М. Розвиток професійної компетентності майбутніх технологів харчових виробництв у процесі навчання. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*, 2019. № 6. С. 60–64. URL: <https://nbuv.gov.ua>
 8. Мостенська Т. Л. Зелена економіка та сталий розвиток: виклики для аграрного сектору України. *Економіка АПК*, 2020. № 2. С. 5–13. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202002005>
 9. Ничкало Н. Г. Професійна освіта в контексті інноваційного розвитку суспільства. *Професійна освіта: педагогіка і психологія*, 2019. № 3. С. 9–17. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/handle/123456789/3287>
 10. Петренко І. В. Професійна підготовка фахівців у сфері ресторанного господарства в умовах інноваційної економіки. *Професійна освіта: педагогіка і психологія*, 2021. № 2. С. 45–51. URL: <https://journals.ztu.edu.ua/index.php/pepp>
 11. Бурак В.Г. Особливості технології виробництва крафтових овочевих і фруктових чипсів зі збереженням біологічної цінності. *Наукові перспективи*. 2025. № 9(63). С. 709–720. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-9\(63\)-709-720](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-9(63)-709-720)
 12. Попова О. І. *Технологія переробки плодів і овочів: методичні вказівки до лабораторних робіт*. Харків: ХДУХТ. 2020. С. 14–38. URL: <https://repo.hduht.edu.ua/>
 13. Федулова Л. І. Бізнес-моделі інноваційного розвитку підприємств: методологія формування та адаптації. *Економіка і прогнозування*, 2017. № 3. С. 32–47. DOI: <https://doi.org/10.15407/eip2017.03.032>
 3. Heyets' V. M. (2009). *Ekonomika Ukrayiny: stratehiya i polityka dovrostrokovoho rozvytku Kyiv* [Economy of Ukraine: strategy and policy of long-term development]: *Instytut ekonomiky ta prohnozuvannya NAN Ukrayiny*. pp. 102–118.
 4. Hryshchenko L. S. (2020). *Upravlinnya rozvytkom osvitynih prohram u zakladakh profesiynoyi osvity* [Management of the development of educational programs in vocational education institutions]. *Naukovyy visnyk Instytutu profesiyno-tekhnichnoyi osvity NAPN Ukrayiny*, №20, pp. 88–95. Available at: <https://www.ipto.edu.ua>
 5. Ilyashenko S. M. (2011). *Innovatsiynyy rozvytok pidpryyemstv: problemy, mekhanizmy, upravlinnya* [Innovative development of enterprises: problems, mechanisms, management]. Sumy: Universytet-s'ka knyha. pp. 56–79. Available at: <https://www.snu.edu.ua>
 6. Luhovyy V. I. (2018). *Yakist' vyshchoyi osvity v konteksti yevropeys'koho prostoru vyshchoyi osvity* [The quality of higher education in the context of the European area of higher education]. *Osvita Ukrayiny*, № 12, pp. 4–7. Available at: <https://osvita.ua/legislation/>
 7. Markova O. M. (2019). *Rozvytok profesiynoyi kompetentnosti maybutnikh tekhnolohiv kharchovykh vyrobnystv u protsesi navchannya* [Development of professional competence of future technologists of food production during the training process]. *Osvita ta rozvytok obdarovanoyi osobystosti*, № 6, pp.60–64. Available at: <https://www.nbuv.gov.ua>
 8. Mostens'ka T. L. (2020). *Zelena ekonomika ta stalyy rozvytok: vyklyky dlya ahramoho sektoru Ukrayiny* [Green economy and sustainable development: challenges for the agricultural sector of Ukraine]. *Ekonomika APK*, № 2, pp. 5–13. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202002005>
 9. Nychkalo N. H. (2019). *Profesiynna osvita v konteksti innovatsiynoho rozvytku suspil'stva* [Professional education in the context of innovative development of society]. *Profesiynna osvita: pedahohika i psykholohiya*, № 3, pp. 9–17. Available at: <https://lib.iitta.gov.ua/handle/123456789/3287>
 10. Petrenko I. V. (2021). *Profesiynna pidhotovka fakhivtsiv u sferi restorannoho hospodarstva v umovakh innovatsiynoyi ekonomiky* [Professional training of specialists in the field of restaurant business in the conditions of innovative economy]. *Profesiynna osvita: pedahohika i psykholohiya*, № 2, pp. 45–51. Available at: <https://journals.ztu.edu.ua/index.php/pepp>
 11. Burak V. H. (2025) *Osoblyvosti tekhnolohiyi vyrobnystva kraftovykh ovochevykh i fruktovykh chypsviv zi zberezhennyam biolohichnoyi tsinnosti* [Features of the production technology of craft vegetable and fruit chips with preservation of biological value]. *Naukovi perspektivy*. № 9(63). pp. 709–720. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-9\(63\)-709-720](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-9(63)-709-720)
 12. Popova O. I. (2020). *Tekhnolohiya pererobky plodiv i ovochiv: metodychni vказivky do laboratornykh robit* [Fruit and vegetable processing technology: methodical instructions for laboratory work]. Kharkiv: KHDUKHT. pp. 14–38. Available at: <https://repo.hduht.edu.ua/>
 13. Fedulova L. I. (2017). *Biznes-modeli innovatsiynoho rozvytku pidpryyemstv: metodolohiya formuvannya ta adaptatsiyi* [Business models of innovative development of enterprises: methodology of formation and adaptation]. *Ekonomika i prohnozuvannya*, № 3, pp.32–47. DOI: <https://doi.org/10.15407/eip2017.03.032>

REFERENCES:

1. Andryushchenko N. M. (2018). *Rozvytok ahropromyslovoho vyrobnystva v konteksti yevrointehratsiyi Ukrayiny* [Development of agro-industrial production in the context of the European integration of Ukraine]. *Ekonomika ta derzhava*, №10, pp. 34–38. Available at: <https://economy.in.ua/journal>
2. Boyko V. A. (2021). *Rozvytok maloho ta seredn'oho pidpryyemnytstva yak chynnyk zrostannya rehional'noyi ekonomiky* [The development of small and medium-sized enterprises as a factor in the growth of the regional economy]. *Ekonomichnyy chasopys Skhidnoyevropeys'koho natsional'noho universytetu im. Lesi Ukrayinky*, №3, pp. 52–59. Available at: <https://dspace.enu.edu.ua/handle/123456789/1456>

Дата надходження статті: 16.02.2026

Дата прийняття статті: 09.03.2026

Дата публікації статті: 27.03.2026